СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 279. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 30-го листопаду, 1936. — VOL. XLIV. No. 279. Jersey City, N. J., Monday, November 30, 1936. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ГОВОРИТЬ У БРАЗИЛІЇ ЗА МИР

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилія). — Президент Рузвелт, їдучи на мирову конференцію до Буенос Айресу, в Арґентині, задержався тут на просьбу бразилійського уряду на один день, підчас котрого узяв участь у параді столицею краю, виголосив промову в бразилійськім конґресі та був на бенкеті, влаштованім йому президентом Бразилії.

Не зважаючи на зливний дощ, величезні юрби народу зібралися на вулицях, щоб витати Рузвелта. Ґазети кажуть, що овація, яку йому справили бразилійці, була найбільша овація, яку колинебудь справили чужинцеві.

Президент промовляв у Конґресовій Галі, в присутности представників уряду, членів конґресу Бразилії та членів найвищого суду. Промова президента Рузвелта оберталася вся коло справи миру. Він говорив, що мирні відносини між Злученими Державами північної Америки й Злученим Державами південної Америки, найбільшими двома републиками на західній півкулі, доказують можливість мирного співжиття держав. „Ви найбільше цікавитеся миром", говорив Рузвелт, „подібно, як ми, бо ми знаємо, що війна нищить не тільки людське життя й щастя, але й ідеали особистої свободи й демократичної форми правління, що є ціллю всіх американських републик. Думаю, що можу сказати, що як ми зможемо прожити одно покоління без війни, то демократична форма правління по всій Америці докаже свою здібність підносити рівень життя для тих міліонів людей, що нині добиваються нагоди жити краще".

„Моттом війни", говорив Рузвелт, „є: хай живе сильний, хай гинуть слабі! Моттом миру є: хай *сильні* поможуть слабим жити".

Він не перечив існування суперечних інтересів між державами Америки, але підчеркував можливість вирішування спірних питань мировою дорогою, без війни. Основою мирового співжиття має бути охота в кожного народу жити своїм життям без охоти здобутків та підбоїв та охата поширяти рівночасно культурне й духове життя й відносини якнайдальше між інших людей. Солідарність американських держав у справі миру може послужить прикладом для народів і держав в інших частях світу.

На бенкеті, що його влаштував вечором президент Бразилії президентові Злучених Держав, президент Рузвелт сказав, що при заселюванню своїх величезних просторів Бразилія може багато навчитися з помилок, що їх у тому робили Злучені Держави.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗА 30-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ТАМПА (Флорида) — Конвенція Американської Федерації Праці покінчила в пятницю свої двотижневі засідання.

Останній день конвенція присвятила ухваленню резолюцій та виборові нового уряду. Одна з резолюцій домагається від конґресу ухвалення відповідних законів про зменшення праці до 30 годин на тиждень.

Вибрано назагал старий уряд з Вилйемом Ґріном як предсідником.

Конвенція не ставила резолюції за зміну федеральної конституції.

ДВІ КОРАБЕЛЬНІ ЛІНІЇ УСТУПАЮТЬ СТРАЙКАРАМ.

НЮ ЙОРК. — Корабельні підприємства „Пруденшел Стімшип Корпорейшен" та „Трансошієник Стімшип Корпорейшен" зробили угоду з комітетом страйкуючих моряків, признаючи в багатьох точках домагання робітників щодо заплати й умовин праці.

УРЯД ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД ДЕРЖАВ ЗАПЛАТИ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН. — Стейтовий департамент вислав до 13 держав, що винні гроші Злученим Державам, ноти з пригадкою, що на день 15-го грудня припадає реченець заплати воєнних довгів.

З 13 повідомлених держав відай одна тільки Фінляндія, як звичайно, заплатить свою рату.

ЗА ЮНІОНІЗАЦІЮ МІСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Юнія візників запротестувала перед міським посадником Вилсоном проти заборони орґанізувати робітників, занятих у міськім департаменті для чищення вулиць. Заборону видав директор публичних робіт. Міський посадник запевнив робітників, що міський уряд не буде противитися юніонізації робітників.

СМЕРТЬ ПЕРШОГО УКРАЇНЦЯ В КАНАДІ.

В трагічний спосіб погиб у Нортбенк, Алта., Іван Пилипівський, один з перших двох українців, що приїхали з Галичини до Канади. Він був на весіллю в свого свояка та односельчанина Василя Кульки, що давав замуж нараз дві свої дочки, Ірину й Ольгу. Підчас весільної забави усів в отвореній вікні на поверху, перехилився задалеко і впав на двір. Погиб на місці.

Небіжчик Іван Пилипівський походив з села Небилова, повіт Калуш, у Галичині. 45 літ тому, 7 вересня 1891 р., він приїхав до Канади зо своїм товаришем з того самого села, Василем Ілиняком. Зразу стали були до роботи в німців-менонітів у полудневій Манітобі і по кількох місяцях Пилипівський вернувся до Старого Краю, щоби продати своє поле та взяти родину до Канади. Звичайна річ, що там хвалив Канаду і за „намовлювання людей до еміґрації" був арештований та засуджений на пів року тюрми. Відсидівши, він таки забрав свою родину і виїхав знов до Канади. Цим разом поїхав уже просто до Алберти та поселився на гомстеді в Стар. Його товариш Ілиняк теж перенісся до Алберти і взяв гомстед коло Чіпмен.

Небіжчик Іван Пилипівський, відомий також під скороченим іменем Пилипів, дожив 84 літ.

ІШЛИ НА ПОМІЧ ЕСПАНІЇ.

Поліція затримала в селі Лугі, ґміна Пшистань коло Ченстохови на польсько-німецькому пограниччю, 9 молодих людей у хвилині, коли намагалися нелеґально перейти кордон. Затримані призналися, що намагалися передістатись до Еспанії, щоб взяти участь у домашній війні. Знайшли при них гроші в чужій і краєвій валюті. На поручення слідчого судді їх замкнули в слідчому арешті. Арештували також 4 особи, які намагалися влегчити їм перехід через кордон.

БАҐАТСТВО МОРЯ.

На берегах Норт Каролайни минулого року збудовано фабрику, яка використовує воду моря. Колиб узяти одну квадратову милю моря 100 стіп глибоко і використати всі мінерали, що в тій воді знаходяться, то можнаб знайти там 4,000 тон броміду вартости $1,700,000. В додатку є багато більше вартісних, мінералів: золота $86,000, срібла $25,000, соли $25,500,000, глявберської соли $17,600,000, кльориду вапна $2,200,000, кльориду потасю $4,180,000, маґнезії $20,950,000 і багато інших складників. Ця скількість води є тільки мов крапля води в ведрі.

Можна надіятися, що в скорім часі наука використає ці багатства і знайде нові способи вживання цих складників. От приміром бромід уживається в виробльованню ґазоліни, яка називається „антінок".

Деякі ентузіясти предсказують, що ці нові багатства знову відновлять „бум" в Америці.

САМОГУБСТВО ПОШТОВОГО УРЯДОВЦЯ ПО ДЕФРАВДАЦІЇ.

Поштові власті викрили надужиття в поштовім уряді Львів II. на Головнім Двірці. Поштовий асистент Вл. Шелер здефравдував з каси 1,800 зл. Коли прибула контрольна комісія, Шелер утік у невідомому напрямі. Бачили його підчас кінних перегонів, де програвав чужі гроші. Вкінці возний, що пряче будинок Головного Двірця у Львові, завважив на стриху Головного Двірця трупа якогось чоловіка. Труп лежав у крові, а коло нього лежав револьвер. Виявилося, що це Шелер застрілився.

РОБІТНИЦЯ В СПОДНЯХ ВИКЛИКАЛА ОКУПАЦІЙНИЙ СТРАЙК.

В волоконній фабриці в Білостоці одна з робітниць прибула до праці в споднях. Майстер велів їй зняти сподні. Робітниця не хотіла повинуватись, а власник фабрики вимовив згаданій робітниці працю. В обороні робітниці станули всі робітники й робітниці фабрики, вхопившись окупаційного страйку.

ВЯЗНИЦЯ ЗАМІСЦЬ ВІНЧАННЯ.

Городське староство у Львові покарало панянку Маню В. за якусь словну образу 10 злотими кари, а панянка проголосила відклик до суду. В означеному дні, хоч розправа була призначена на 9-ту годину, панна Маня не явилась і суд затвердив присуд городського старости. Та в 11-тій годині прибула п. Маня до суду й заявила, що спізнилася, бо полагоджувала в місті справунки! Завтра вона виходить замуж! Суддя не міг змінити вирішення, а п. Маня крикнула, виходячи: „Файні порядки!" Суддя велів затримати панянку за невідповідну поведінку в суді й покарав її з місця арештом на три дні. Замісць до вінчання з судженим, за необережне слово пішла п. Маня на три дні до арешту!

КАНАЛ ДНІСТЕР—ВИСЛА.

Румунський „Аверуль" повідомляє, що до Варшави прибуде румунський міністер Антонеску. Він обговорить там проєкт, як думають превести канал, що получив би Дністер з Вислою. Цим каналом получили би Балтійське море з Чорним.

КЛОПІТ З ЛАСТІВКАМИ.

Несподіваний прихід зими в Юґославії заскочив також мандрівні птиці. Над місцевістю Карловач перелетіла недавно хмара ластівок, зложена з кількох тисяч штук. Птички осіли на землю і були такі змерзлі, що не могли рушатися й давали себе зовсім свобідно ловити. З доручення охорони звірят ластівки запаковано до скринь і в огрітих ваґонах відослано до Спліту. Однак у Спліті було також так зимно, що птиць не можна було випустити на волю і тепер мають їх вислати кораблем до Африки. Цілий транспорт обіймає 3,560 ластівок.

ОБСТАВИНИ МАНІТОБСЬКИХ ФАРМЕРІВ ПОЛІПШИЛИСЯ.

Щоби переконатися, які цього року обставини в Манітобі, Дж. А. Мекей відвідав автом 24 торгові осередки в околиці між містечками Овквил, Давфин, Роблин і Вирден. На підставі своїх спостережень Мекей обчислив, що цього року манітобські фармери отримають 15 міліонів долярів більше, ніж минулого року. Цього року загально ліпша якість зерна й вищі ціни збіжжя.

НАСЕЛЕННЯ СТЕПОВИХ ПРОВІНЦІЙ ЗБІЛЬШИЛОСЯ.

В останніх пятьох роках населення трьох степових провінцій Канади збільшилося на 60,521 душ, як показує перепис населення, перепроваджений у червні Домініяльним Статистичним Бюром.

Пять літ тому мали західні провінції 2,353,529 душ населення, тепер мають 2,414,050. Найбільший приріст виявила Алберта, з 731,605 до 772,017, за нею пішла Манітоба з приростом з 700,139 до 711,056, а Сескачеван піднісся з 921,785 до 930,977. Деякі виборчі округи в Манітобі виявили зменшення свого населення, а саме Брендон, Суріс, Північний Вінніпеґ і Північно-Середній Вінніпеґ.

„ЧУДЕСНЕ" ОЗДОРОВЛЕННЯ ГОРБАТОГО ТАЛМУДИСТА.

Талмудист Ґершон Бавбе станув до військової бранки „зломаний удвоє". Горбун казав, що від вічного читання святих книг викривив собі хребетний стовп. Каліцтво видалося поборовій комісії підозрілим. Веліли горбатому талмудистові лізти на високу драбину. Сходячи з драбини на землю, „каліка" нараз випростувався, бо боявся, щоб не впав. Окружний суд у Варшаві засудив його на 10 місяців арешту за симуляцію.

ВІДБИРАЮТЬ ЗЕМЛЮ ЗА НЕВІДПОВІДНУ УПРАВУ.

Данціґський сенат видав розпорядок, що уповажнює рільничу палату в Данціґу відбирати селянам право користуватися 5 літ своєю земельною власністю, коли ствердять, що згадані селяни невідповідно управляли землю.

ВИНО В БЛЯШАНКАХ.

Перший раз в історії людства появилося вино в бляшанках і 15 ваґонів такого вина прийшло до східньої Канади з Каліфорнії. Продаж цього вина буде дуже успішний, бо фабрики, що виробляють бляшанки, почали кампанії оголошень.

ПРОДАВАВ МІСЦЯ В РАЮ.

В Кишеневі арештували православного черця Антона, що використовував темноту селян і продавав їм „місця в раю". Він нарисував навіть плян раю і продавав місця відповідно до їх „якости" по ціні від 2 до 10,000 левів. Жертвою ошуканця стало багато мешканців повіту Більці в Басарабії.

ВЕЛИКИЙ УСПІХ ЛЮБКИ КОЛЕССИ В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН. — Українське Бюро доносить, що в суботу, 7. листопаду ц. р., відбувся в Лондоні, в салі Гротріян Гол, перший із заповіджених двох концертів нашої піяністки Любки Колесси. Саля була заповнена англійською і чужинецькою публикою, яка прийшла послухати мистецької гри нашої артистки. Критика поставилася до гри Любки Колесси незвичайно прихильно. „Ця ніжна артистка має особливе замилування до творів Моцарта. Її жваве схоплення ритму і чиста артикуляція здається не могли ніде знайти такого щасливого приміння як у сонаті Ц-дур, схоплюючи вповні її легкість і живість. Грала її зовсім влучно, при частинно відхиленому віку пяна", пише „Дейлі Телеґраф" з 9. листопаду ц. р. Після концерту Анґльо-Український Комітет влаштував для нашої піяністки в салі готелю Ґровінор Гавз окреме прийняття. На нього запрошено вибране число гостей із дипльоматичного корпусу, прихильників музики і приятелів української справи.

ІДЕН ПЕРЕСТЕРІГАЄ ГІТЛЕРА.

ЛОНДОН. — Англійський міністер закордонних справ, Іден, виголосив промову, в якій виразно підчеркнув, що Англія не буде сидіти тихо, а вмішається у війну, коли цього вимагатимуть її інтереси. Головно підчеркнув Іден, що Англія станула би в обороні Бельґії, як би якнебудь держава хотіла її заатакувати. Самостійність Бельґії є частиною англійської політики. Цю осторогу Іден сказав на адресу Німеччини, якої амбасадор Рібентроп недавно запевняв Гітлера, що Англія тільки пострашує війною, але в ніяку війну не вмішається.

БЛЮМ ГОВОРИТЬ, ЩО ФРАНЦІЯ СИЛЬНА.

ПАРИЖ. — Французький премієр Блюм виголосив на днях політичну промову, в якій сказав, що Франція є дуже мілітарно сильна держава, друга по СССР. Далі він закликав усі ліві відлами, щоб гуртувалися біля нього і в той спосіб задемонстрували силу його уряду. Головно апелював Блюм до комуністів, яким сказав, що без їх підмоги його уряд „народнього фронту" не буде всилі вдержатися. Супроти цього численні комуністи, що були прийшли, щоб висказати своє невдоволення з приводу неінтервенції в еспанських справах, почали його гаряче оплескувати.

ПОМЕР ЗАГАРОВ.

МОНТЕ КАРЛЬО. — Тут помер Василь Загаров, „таємнича людина Европи", який доробився великого майна на перепродуванню зброї й амуніції. Його імя згадували нераз в міністерствах ріжних держав. Його активне втручування в політичне життя народів викликало не в одному краю революцію. Він мав 86 літ.

ЕСПАНСЬКА СКАРГА В ЛІЗІ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Еспанський лівий уряд вніс скаргу до Ліґи Націй на Німеччину й Італію за те, що вони визнали уряд ґен. Франка і що скрито підпомагають його зброєю й амуніцією. Тою скаргою лівий еспанський уряд хоче викликати відповідне враження за кордоном і зєднати собі опінію.

НА МАДРИДСЬКОМУ ФРОНТІ.

МАДРИД. — З огляду на дощ і холод бої в Мадриді хвилево припинились. Літаки не бомбардують міста, а також менше чути гарматніх і крісових стрілів. Населення користає з цього хвилевого покою і копає біля домів, а навіть на вулицях, глибокі ями, сховки перед бомбами.

ЗАПИТ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ ПРО КОЛЬОНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

ЛОНДОН. — Українське Бюро доносить, що 11. листопаду ц. р. вніс в англійськім парляменті посол Бен Райлей ось-таку інтерпеляцію: Чи пан міністер для закордонних справ задумує використати нагоду відвідин у Лондоні польського міністра для закордонних справ Польщі, пана полковника Бека, щоб обговорити з ним справу української меншости в Польщі, супроти якої Велика Британія має певні зобовязання у звязку з меншостевими договорами? Відноситься це особливо до справи кольонізації польськими поселенцями українських земель у Польщі; справа актуальна ще з тої причини, що кольонізацію переводиться саме під цю пору". Міністер Іден відповів, що меншостеві справи належать у першій мірі до компетенції Ліґи Націй. Наскільки йому відомо, справа, про яку згадав посол, не була внесена перед Ліґу Націй.

На це посол Райлей поставив другий запит: „Чи шановний пан міністер читав вістки, подані в пресі, де було сказано, що польський уряд поселює на українських землях поляків? Коли це правда, то це противиться духові меншостевого договору". Міністер Іден на це відповів, що тих вісток він не завважив.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕМОКРАТІЯ ПО МОСКОВСЬКИ

Московський диктатор Сталін предложив на московському конґресі Совєтів плян нової конституції Росії та проголосив її демократією. Большевицькі письмаки вже давно розкричували цю конституцію як величезний поступ, як важний милевий камінь на дорозі до політичної рівноправности людей у Росії.

Якби судити по деяких признаках, нова конституція нібито справді дає рівноправність усім людям під пануванням Москви та поширяє політичний вплив на широкі круги населення на правління краю. Говориться в конституції про знесення всяких ріжничковань, обмежень, душень, що панували в Росії 19 літ від большевицької революції. Говориться про загальне право голосування, свобідне й тайне, без огляду на клясове походження, про свободу релігії, про свободу преси, слова й зборів. Дозволяє у певних границях приватну власність.

Одначе рівнобіжно з цими признаками демократії вдержується в Росії зо старої большевицької практики річи, які з демократією не мають нічого спільного. Заводиться, щоправда, загальне голосування, але дозволяється лиш одну політичну партію: комуністичну. Заводиться, щоправда, щось у роді парляменту, але рівночасно з тим удержується диктатуру поза парляментом і над парляментом, диктатуру, що не виходить з вибору народу, але з вибору одинокої дозволеної партії. Заводиться нібито політичну партію й свободу політичної орґанізації, але рівночасно не зноситься диктатури партії й не дається партійній опозиції проявляти свій голос. Людей, що не годяться з офіційною політикою, будуть далі гонити, арештувати, розстрілювати. Релігії не будуть учити ніякої, лиш комуністичної.

У чому лежить ріжниця між дотеперішньою практикою і будучою, не легко сказати, бо сутньої ріжниці властиво нема. Як є яка ріжниця, то у несутній справі, у вивісці, у вісі, в написі. Кому несутні річи подобаються, хто по зверхніх проявах судить суспільні або політичні явища, той може говорити про далеко йдучі переміни. Хто справи судить по суті, той не дасть себе здурити вивісками, гарнними назвами, всім тим димом, який напустили в такій масі большевицькі-диктатори з нагоди проголошення нової конституції.

Властивої демократії там нема ніякої. Диктаторської сути не змінила нова конституція, як не зміняє диктатури в Польщі польська конституція, теж нібито демократична. Гріб зверха побілили новою фарбою, але в ньому далі гниє старий труп московської диктатури.

КРАХ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО БЛАХМАНУ

Большевицький експеримент переконав усіх наглядно, що він у своїй первісній науковій формі, себто у тій формі, в якій колись большевики проповідували його в Росії, а який тепер проповідується за границею, є утопією. Він є протиприроднім явищем і хто хоче переводити його в життя силою, той, на своє здивування, прийде до таких цілком протилежних вислідів, до яких дійшли нинішні большевицькі провідники. Вони не тільки не знесли поділу суспільности на кляси, не тільки не знесли марксівської економічної „надвишки", не тільки не піднесли життєвого рівня й не завели „економічного раю", найвищого ідеалу їх доктрини, але теж збанкротували зі своїми духово-фільософічними заложеннями.

Церковну орґанізацію вони справді знищили, але потягу до релігії, що є вроджений людям, не знищили. І ось тому під Советами наплодилося тепер повно ріжних сект. Не маючи змоги свобідно визнавати Христову науку, загал під Советами почав вірити в ріжні забобони, чари, ворожбицтво і т. п. Це тільки доказ, що потяг вірити у якісь вищі, таємні сили, є в людей вроджений. Форму вірування можна змінити, але самої віри вбити не можна.

Не зуміли большевики також знищити основ родини. Бо родина, це та мала клітина, з якої повстає суспільність, цілий нарід. Чим більше большевики нищили родину, тим більше нищили ту суспільність, на якій сиділи, тим більше нищили самі себе. Тому треба було робити відворот. Нині большевики отверто признаються щодо цього і самі починають плекати культ родини, а навіть стараються з економічного боку влекшити їй існування. Отже повертаються до старих „капіталістичних" уподобань, проти яких колись підносили революцію й за які розстрілювали міліони людей.

Та найбільший скок зробили большевики в розумінні нації й націоналістичних почувань. Щоб цей крок побачити в цілому його зрості та зрозуміти дволичну гру нинішнього большевизму, треба конче розріжнити ту національну політику, яку вони голосять у підбитих краях, або за границею, від тої, яку вони переводять у себе вдома, в Москві.

В Україні вони в імя „інтернаціоналізму" далі нищать український націоналізм, але в Росії вже давно приняли принцип нації, або „родіни", як це вони називають. Беручи під увагу цю національну амбіцію, що її большевицькі провідники викликують нині у своїх громадян, вихвалюються своїми успіхами в економіці, науці, чи в заграничній політиці, а з другого боку ту ненависть, яку вони чимраз нахабніше виявляють уже не лише супроти українських сепаратистичних змагань, але й супроти української національної культури, а навіть побутовщини, можна сказати, що большевизм у духовому розумінню це є новий московський націоналізм; а в сполуці з економічними реформами, це своєрідний московський фашизм.

Цей московський фашизм є гіршої і дикішої якости від фашизмів західньо-европейських народів. Бо західньо-европейські народи, хоч в обличчі економічної скрути і політичної небезпеки наложили тверді карби на всі прояви суспільного життя, то проте вони зачеркнули для кожної особи широкий круг ділання і свободи, в якому то крузі захована і приватна власність і індивідуальна ініціятива і можливість вибитися та змагати до чогось вищого, а навіть захована можливість гострої критики правління, але в границях своєї професійної установи. Большевизм поступив значно брутальніше і жорстокіше: він сконфіскував увесь маєток та поклав свою нахабну руку не лиш на виховання суспільности, але навіть на її совість і свободу віри. Сталін, як слушно завважив австрійський пацифіст Куденгове-Калерґі, є найсильнішим чоловіком, якого знає історія: він є „цезарем", „папою" і найбільшим капіталістом світу.

Проте большевицький режім, хоч на око виглядає дуже сконцентрований і сильний, фактично з середини він загниває: його душать таки його власні противорічні доктрини. Щоб рятувати себе, він мусів у себе вдома начхати на засаду інтернаціоналізму й мусів стати на становищі нації. Щоб змусити людей працювати і продукувати, він мусів з одного боку приняти капіталістичну засаду „ріжної нагороди", чим спричинив фактично новий поділ суспільности на кляси, а з другого боку, щоб підогнати робітників до більшої видатности праці, він почав придумувати ріжні драстичні засоби, які як заслання на Сибір, розстріли, або „стахановщину", що є своєрідною „системою поту". А щоб забезпечити себе перед нападами чужих народів, він мусів наплювати на проповідуваний „пацифізм" і обернути Совети в крайно мілітаристичну державу. Вкінці, щоб роздобути засоби на збросння, він почав забирати „надвишку" заробітної платні, подібно як це роблять у капіталістичних краях, з тою лиш ріжницею, що ця „надвишка" така велика, що майже дві третини заробітної платні робучого люду йде нині в Советах на воєнні літаки, тенки, ґази, пропаґанду, а також, що найголовніще, на вигідне життя нової упривілейованої большевицької кляси. Ця нова большевицька аристократія, що то ще донедавна верещала проти „вигідного життя капіталістичних галапасів, нині й собі під покришкою „цивілізації" повертається до фраків, до шампанів, до балету, до джез-бендів і всяких інших „капіталістичних" забаганок.

Ось так виглядає тепер той большевицький блахман, що обіцював людям економічний рай, політичну свободу, вічний мир. Закінчився він закріпощенням людей, і то таким закріпощенням, якого позавидували би большевикам старинні фараони.

Володимир Радзикевич.

ЗАБУТИЙ У СІЛЬСЬКІЙ ЗАКУТИНІ

(ТИМОТЕЙ БОРДУЛЯК).

Дня 16. жовтня відійшов від нас автор **„Ближніх"**. Здається із жалем у серці.

„Я сиджу — писав чотири роки перед смертю — далеко від Львова в Богом забутім селі на подільських степах. До Львова не їжджу, бо не маю за що, а коли прийшлося мені бути коли у Львові, то я там не загрів місця, але якнайскорше тікав, бо не було за що довше сидіти. Тимто я у Львові не знаю нікого з літературного світу, ані ніхто мене не знає". (У листі з дня 1. II. 1932).

Нема сумніву, що такий постійний побут у далекім, „Богом забутім" селі не дає змоги розвинутися талантові письменника, каже обертатись у крузі тісної тематики, послугуватися давніми мистецькими засобами та давніми формальними досягненнями. Одначе таке відокремлення від „літературного світу" дозволяє письменникові зберегти свою індивідуальність, затримати свій оригінальний підхід до тем та їх насвітлення.

Бордуляк має саме таке питоме, собі характеристичне літературне обличчя. Хоч у праці над відтворенням образу українського села довелося йому станути поруч Франка та Стефаника, всетаки його образ вийшов окремий, оригінальний, інший у насвітленні, лагідніший і ніжніший у тонах колірів.

Правда, невеликий та тісний цей світ, у якому обертається Тимотей Бордуляк. Але чи не має своєї принади й „Богом забута" закутина після свисту авт, стукоту моторів, блисків рефлекторів, життєвих перегонів? Прохід серед такої закутини на коротку хвилину теж має свій чар. Ось хочби ранок серед подільських піль... „Ясне, свіже, мов викупане сонце викотилося зза діброви, що ген далеко мріла серед подільської рівнини, і чимраз вище й вище підносилося вгору... Панувала тая глибока, тишина яку можна деколи замітити підчас сходу сонця, коли день заповідається красний, погідний... Вітрець спав ще десь у глибокім яру, рожеві хмарки лежали на небі тихо, непорушно, жито, що вже зачалося колоситися, також стояло тихо, ніби погружене в глибокій задумі; не колихалась буйна пшениця, що розкішним темнозеленим килимом вкривала поля; навіть жайворонок замовк на хвилю, а роса на сочистім листю збіжжя, на листках діванни й полину, що росли при дорозі, тремтіла і мов самоцвіти переливалась барвами веселки". (Самітна нивка).

І люди там, у тому тісному світі Бордуляка — без злоби, ввічливі, привітливі, добрі. Цікаво поглянути на симпатичні постаті „Діда Макара", „Дядька Федуся", „Дяка Гриця", послухати, що говорять, бути з ними при їх життєвих радощах („Дай, Боже, здоровля корові", „Михалкові радощі"), смутках і терпіннях („Мати"), варто бачити, як рятують себе взаємно у тяжких хвилинах. Старий, жебручий дід Макар, після похоронів Семена, якого забила сосна в лісі при праці, міркує уголос: „Ну, аж нині бачу, що я богач, і то ще який"—А та ось жінка, що йде вперед мене, і молода ще і здорова, і має свою хату, а вона бідна, ще бідніша від мене. Я йду з полицею і торбами від хати до хати і всюди дістану кусник хліба, а вона того не зробить, їй того не можна.. Ба! Але щож вона буде робити? Як їй вигодувати, як задягнути ті діти, поки хоч двоє старших стане робити на себе? Мусить ходити на зарібки. Ну, і щож заробить? На день дві шістки, часом лише кільканацять крейцарів, а часом і нічого. І чим тут вижити матері й діточкам, не згадуючи вже про одежу?

Поможуть люди?.. Про те нема навіть що думати... Священик говорив дуже красно, але він ще молоденький, видно ще не знає добре людей, а я знаю, що вони нині плакали над нею, а завтра про неї забудуть, бож не дурний вигадав, що ситий голодного не знає. Отже з того виходить, що ти, Макаре, старий богачу, мусиш помогти бідній жінці. Але як? Чи прийме вона мою жебрачу поміч?..

Те, що робить старий жебрак, Макар — це такий прекрасний приклад глибоко вкоріненого розуміння християнської любови ближнього, яких узагалі небагато в літературі. Бордуляк умів знайти цю високу красу людської душі в ряді сірих, незамітних селянських постатей, добути її на верх і насвітлити простим, проро͏днім мистецьким ладом. У тому характеристична риса його як письменника. В українській літературі раз на все він полишиться з почесним імям: Автор „Ближніх".

Мав Бордуляк іще свої пляни.

„Щодо моїх літературних творів, то я маю такий плян: Всі ті оповідання й нариси, що є надруковані в збірці під н. Ближні р. 1899 і ті оповідання, які опісля були друковані по фейлетонах ріжних часописів і ті речі, які у мене знаходяться в рукописах, і які я тепер пишу, і то інтензивно пишу, щоб „відбити" за той час, який я стратив через війну і через інші перешкоди, які потім наступили — видати в своїм часі в кількох томах і я певний того, що таке видання моїх творів буде добрим вкладом в українську літературу і що я їх не повстидаюся". (У листі з 1. II. 1931).

Свого пляну не перевів. Треба комусь це зробити. — („Назустріч").

— Що то? Ти маєш скарпитку лише на одній нозі?!

— Так, це для ощадности; завтра вберу її на другу ногу.

Жінка: Юрчику, прошуж тебе, не пий так багато!

Чоловік: Алеж, Олю, дай бідній рибі поплавати! Таж знаєш, що я зїв рибу на вечерю!

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(65)

Не за таранею прийшли вони зо всіх своїх „кутків" сюди. Порядний мужик за такою, пробачте, гнилою паскудою навипиредки не поженеться. Зібралися, щоби збити себе в гурт, в лаву. Разом у гурті виразніше чути силу свою.

— Власть. Давай тверду власть! — Гукають вони. Он по селі гасає пяний москаль і топчеться, по чому попало... Он ступають страшні матрози, які не забули ще силу океанських хвиль. Краяти землю їм хочеться. Пороти твердінь непіддайности мужика.

Той он оповідає, що такий то кум і сусід Тодосько за яблока дві тисячки лупнув. У ночі прийшли до нього пять з „ружжами". — Руки вверх! Дайош ґенгі! — Тодосько виняв тисячки і віддав. Жизня кожному від грошей дорожча. За неї віддаси все.

А знаєте, як Бурачиха Санька за „своїм" побивалася. Лисий тесть Марко не давав їй проходу. Ночами, бувало, гонився за нею по снігу до сусідів. Казав перед людьми: — Ну, люди, сестрички, братчики і всі православні! Я на віру вашу (був католиком) пристав, я церкву поновив, я дзвона в триста пудов спорядив, батюшці чистошовкового підрясика справив, але „їй", невістці, моїй скусі не можу против ставити. Надто вона шиковна, як лебедиця, все одно... Як княгиня, тільки трон дай. І дав би. Сто тисяч у банках ляснуло, а других сто розклав перед нею, мов карти. Ні. Не взяла, сатана. Відвернулася. І цим, клята, ще більше прикула. Не будь я Криницький по вуличному Буря, як не візьму її...

І почав пити. Пив, пив... На раз ..і літри перваку виджорив. Баби з другого кутка на руках притягнули, мов стерво яке, пробачте. Саме син Ясько з кавалерії при шпорах прибув. Батько пізнав його аж на другий день. А на третій, вчора серед ночі, якісь люципери застукали у вікно. Ясько жінку в постелі лишив, зірвався. — Хто там? — Отвори! Свої! — Засвітив і тільки відхилив двері... — Баах! Куля просто в кишки пішла і вирвала спину. А Буряк, ніби в другій хаті спав і нічого не чув. Сьогодні он усіх попів звозить, тисячки на похорон сипле. Такий великий, гидкий, страшний злочин, що взиває пімсти з неба, а суду ніякого. Бо хто буде судити.

Зі семинарії прибули кілька учнів. Наліплюють оголошення. Дядьки, слово по слову, добірають толку. — Ага. Землю без викупу обіцяють. Додумалися. Знають, що коли не дадуть і питати не станемо. А ну списки робити. А ну доста з таранею возитися. Заставе доки буде лежати.

На фаціяті банку хтось почіпив червоний „хлаг". Небо грізне, сіре. Хмари, мов з олова литі. Очі дядьків прудкі, мов шріт.

Аж коли зложили комітет і зробили списки „бедного малоземельного класа", Володько порішив покинути Шинківці. Мав ще важливу справу до Галабурди, який мешкає під могилками. Задумав роздобути „перший сорт обріза". Хтось там десь продає. На це метець Галабурда. Молодший дядько Перхвен в літку привіз австрійську „вінтовку", але вона тяжка, як халера, і бе, мов грім. Легкого, доброго обріза Галабурда обіцяє за три копи волоських горіхів і за чвертку самогону роздобути.

Іде Володько через пригірок Плоске. У низу, коло Харитонового займиська, якась очмана з рушниці пахкає. Одна куля під самим Володьковим вухом пролетіла. Якийсь сучий пасинок напевно жарти строїть, на мушку ловить здалека. Краще зійти в долину, а то ще зловить. Баах! Дзз! Володько присів. Після він швидко біжить в долину. Навздогін продзичало ще кілька куль, але плювати йому на них. Все одно ніодна не вцілила.

Коло приходської церкви знов натовп. Володько міркує, що це мабуть похорон Яська. На дзвіниці бють у щити та рейки. Зайшов.

На хорах виспівують протяжне Господи помилуй. Розсвічено всі свічники, велике й мале паникадило. Повно ялівцевого диму. Править кількох у чорних ризах батюшок. Братчики й сестриці оточили підковою відкриту домовину і тримають у руках горіючі свічі. Старий Буряк схилив своє, в довгій вичовганій від клякання холяві, коліно перед чорною домовиною. Обличчя його не видно. І так стоїть непорушно, мов тесаний з каменя.

А побіч бліда, мов стеарина, стоїть непорушно його красуня невістка. Стоїть рівно і тримає через хустину палаючу свічку. Зо свічки капають воскові окапки, з очей сльози. То і друге попадає на її загорілу з довгими пальцями руку. Але вона цього, мабуть, не помічає. Її очі спрямовані просто вперед і невідомо, що бачать вони.

У домовині прибраний і вдягнутий у військове мрець. Голова його відкрита. Покрита відрослою золотавою щітиною, його борода задерта догори. Очі заплющені й опалі. Чоло плитке і жовте, ніби виліплене з воску.

Правлять панахиду, але панахидного настрою не помітно. Люди спокійні. Зігнутий у чемерці Буряк. Видається, ніби він прикидається. Навіть заплакана красуня невістка не прозраджує повної глибини болю.

Володько глянув на священика. Цеж його протримали босого на снігу. Ах ні. Це певно не його. Той панськуватий, делікатний піп, що має матушку в ракових окулярах, виглядає як і колись. Його уста такіж насмішкуваті, як і тоді, коли Володько зустрів його у школі. Править сміливим голосом і певне вимагає від Господа Бога „убєнному рабу Божому воїну Йоану" місця на лоні Авраама й вічної памяті.

Церква не така тепер, як колись в ті часи, коли привозили сюди Володька хорим. Нема святости, урочистости. Революція і сюди внесла свої тони, настрої. Ті самі везерунки на стінах. Ті самі святі. Он під самим зводом куполи той самий суворий з розіпятими руками Бог-Саваоф і навіть ті самі смугляві по кутах бані евангелисти. Лищень не так тепер радісно тут, не так затишно, не так тепло. Все це носить на собі сліди скритої, холодної байдужости. Один спів торкає Володька так само як і колись.

І це Володько дуже виразно відчуває. Цей час має свій запах, свою барву. Храм не має тепла. Опустів. Ввесь жар і тепло забрала вона, революція. Вона ограбувала святині, образи, позлотку їх риз. І навіть кадильний дим не пахне ладаном, а ялівцем.

А може це недостача віри. Володько не завдавав собі цього питанння. Не було коли. Тепер не ті часи. Тепер і смерть не така. Хто сьогодні жахається смерти. Звикли.

Коли скінчилася панахида, було досить пізно. До Галабурди вже не пішов. Пішов до дому.

Зима швидко приходить. У мясниці прийшли німці. Володько побачив їх по перше коло манастиря на масляну. Прийшли, у шоломах усі, багато кулеметів. Розташувалися коло манастиря на вулиці, пів дня постояли і відійшли. Не чіпали нікого. І чого їм когось чіпати. Кажуть, вони хліба потребують. Кажуть, голод у них.

— Господоньку, Господоньку, — тошніє Одарка, — І „наш" там десь бідує. Колиб хоч побачитись. Коли то він вернеться.

— А дивно якось. Бились з ними, воювалися, а от дивись, прийшли без бою і хоч би що...

— Бож не чули хіба, що Центральна Рада мир заключила з ними.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЗМІНЯЮТЬСЯ ПОЛІТИЧНІ ЗВИЧАЇ?

Ґазета „Морнинґ Кол”, що виходить у Патерсоні, Ню Джерзі, вже понад 50 літ, виступила з публичною заявою, що вона тепер зміняе свою політичну політику.

Мовляв, досі вона все стояла за Републиканську Партію, а тепер уже не буде.

Каже, що ця зміна в політиці ґазети стала потрібною тому, що в Америці змінилися політичні звичаї виборців. Давніше виборці все держалися тої самої партії. Люди любили признавати себе „реґулярними демократами” чи „реґулярними републиканцями”, відповідно до того, на яку партію голосували без розбору, яких кандидатів ця партія ставила.

Нині ці часи минулися, каже „Патерсон Морнинґ Кол”. Люди вже не голосують усе за ту саму партію, але голосують на кандидатів, без огляду на їх партійну приналежність, котрі їм видаються добрими оборонцями народніх інтересів.

КІНЕЦЬ КАРІЄРИ?

З Гамілтона, на острові Бермуді, телеґрафують, що між пасажирами, що приїхали туди, є „д-р Чарлз Е. Коклин”. Показалося, що це відомий дітройтський римо-католицький проповідник, о. Чарлз Коклин.

Приїхав він туди на відпочинок по тяжкій виборчій кампанії, в котрій він попирав кандидата Партії Злуки, та гостро критикував політику президента Рузвелта. По невдачі цієї кампанії о. Чарлз Коклин заявив, що він відступае від політики.

Читаючи цю вістку, багато людей в Америці бажае, о. Коклинові ,таких приемних хвиль, які вони самі мають, відколи о. Коклин покинув політику.

ПОКИ ЗАЛІЗО ГАРЯЧЕ.

Один з републиканських провідників у Ню Йорку видав заклик приготовлятися до міських виборів, що припадають на 1937-мий рік.

Каже він, що цьогорічні вибори виказали в Ню Йорку слабість реґулярної демократичної орґанізації, Тамані Голу. Отже він кличе бити цю орґанізацію, поки даеться бити.

„Рішальна побіда для нового чартеру міста”, проти котрого була Тамані Гол, „показуе, що люди відкликаються на чесний і розумний провід”.

З ОДНОГО ФАКТУ ЦІЛА ВДАЧА.

Е. Ф. Бенсон написав книжку The Kaiser and English Relations.

Вона говорить про останнього німецького цісаря, Вільгельма Другого. Автор оповідае, який великий вплив на ціле життя цісаря мав один факт, а саме те, що він уродився з кривою рукою.

Мати його, анґлійка з роду, малощо не вмерла при його уродинах. Вона жила проти сподівань усіх лікарів. Мати жалувала малої дитини з окаліченою рукою, а тимчасом хлопчина не хотів її жалю. Він пробував побороти каліцтво й завзято брався за всякі тілесні вправи. Та ніщо не помагало: хоч мав найкращу волю, він не міг робити того, що хлопці його віку робили дуже легко. Він став бунтуватися проти долі, що без ніякої вини з його боку так з ним жорстоко розправлялися.

І виріс хлопчина на людину, якої цілий характер був забарвлений цими почуваннями під впливом каліцтва. Він ненавидів свою матір. Він не любив милосердя. Він не любив анґлійців, з котрих вийшла його мати. Він боявся всякого тілесно здорового чоловіка, ненавидів його і заздростив йому.

Це був зовсім викривлений характер, але це викривлення було зовсім природнім вислідом чистого випадку, якого жертвою він був.

РУКА Й ВІЙНА.

Все це могло би видаватися зайвою історією. Тимбільше, що про кайзера написано вже так багато книжок.

Та Бенсон каже, що вдача цісаря, що була впливом факту каліцтва, заважила багато на вибуху світової війни та її перебігу. Через неї, каже Бенсон, згинули марно міліони молодих і здорових людей.

Чи зайво тоді говорити про скалічену руку цісаря? І чи зайво вияснити, як такий факт каліцтва в людини з великою владою голови держави може відбитися на долі міліонів людей?

ДОЗРІЛА ДИТИНА.

В історії розвою вдачі останнього німецького цісаря. видно добре цікавий розвій людини з хлопця на дозрілу людину.

Як Вільгельм став цісарем, він був уже фізично дозріла людина. Він мав родину, жінку й діти. Він був розвинений умово й брався за тяжкі обовязки голови великої держави. Під тими оглядами він уже був інакшим, як він був дитиною.

Одначе своїми почуваннями цісар зовсім скидався на молодого хлопця, яким він був маючи 7 літ. Всі почування, які можемо в ньому прослідити, як він сидить на престолі, були вже в ньому вповні розвинені, як він пробував всісти на коня, як цього вимагало його будуче становище в державі.

РОЗГРОМ І ЩАСТЯ.

Каже Бенсон, що кайзер був нещасливий ціле своє життя. „Все його життя його немовби гнали богині пімсти, що керували його нещасним уродженням, а потім гнали його закривати димовою заслоною бомбасту зле обсаджену твердиню його душі або криком, громом і трубами проголошувати, що він є вибраним орудям Бога Полків”.

І почувся цей нещасливець щасливим аж тоді, як по розгромі німецької армії зрікся престолу й утік з Німеччини до Голяндії. Як знайшовся в Дорні, бувший цісар затер радісно руки й сказав: „А тепер дайте мені чарку анґлійського чаю”.

Тепер почувся щасливим. Не треба вже було вдавати відважного, сильного, ні здорового. Не треба було нічого боятися. „Пан війни” почувся щасливим аж тоді, як стратив це право.

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ НА НОВОМУ ШЛЯХУ

З днем 18 вересня 1936 року українське життя на Далекому Сході вступило на новий шлях, в нову фазу. Українська Національна Кольонія і правління Українським Народним Домом в місті Харбіні не основується більше на виборних демократичних принципах, що абсорбувало майже всю енерґію українців. Виборча система показалася не життевою і навіть шкідливою. Тепер у проводі Української Національної Кольонії і правління Українського Національного Дому стоїть одна особа з правом призначування людей на відповідні становища. Головою У. Н. К. залишився таки п. плк. Юрій Рой.

Покінчено теж з розбиттям суспільного хиття на окремі ґрупки та орґанізації, яких було тут немало. Було так, що одна особа належала до кількох орґанізацій, а було й так, що одна особа творила орґанізацію для себе і підписувалася за голову і секретаря і членів. Були й орґанізації без членів. Були це орґанізації паперові. Тепер їх формально зліквідовано, бо фактично вони ніколи не існували, або давно вже самоліквідувалися.

Тепер існуе одна Українська Національна Кольонія на Далекому Сході і вся праця відбувається по відділах, на чолі яких стоять керівники, що відповідають за працю перед головою УНК.

Новістю є зорґанізування відділу преси і пропаґанди і цей відділ мае найбільші завдання та трудноці. Трудноці в тому, що бракуе і матеріяльних засобів і людських сил на проведення так потрібної тут роботи.

Але при певному напруженні і добрій волі всіх і найбільші перешкоди не страшні. Навіть уже тепер можемо похвалитися певними успіхами й досягненнями: ряди орґанізованої української молоді все більш і більш зростають, старше громадянство, що осторонь держалося від українського життя, знову повертається до супільної праці та радіе з активности молоді.

Оживлення українського життя на Далекому Сході принесло такі здобутки, як „Українська Сторінка” в „Харбінское Время”, що від 24. жовтня появлятиметься що суботи, та реферати в харбінському радіо (чотири реферати на місяць), які виголошуватимуть українці. Перший реферат виголосив д-р Барченко 29. жовтня. Після зорґанізування аматорського хору п. Лукшею можна буде виступати в радіо і з українськими піснями.

В розгорненню праці перешкаджав брак відповідних матеріялів. Хор не мае відповідних нот, ні партитур нових пісень, драматичний гурток не мае відповідної драматичної літератури, а замовити з краю або зза кордону, на це не вистарчае матеріяльних засобів. Прикро дивитися, як драматичний гурток ставить на сцені з браку драматичних штук всяку макулятуру в роді „ковбаса та чарка”. Українська молодь потребуе виховної патріотичної літератури.

Бажаним було би, щоб усі українські редакції, видавництва й товариства надсилали свої видання на адресу: Українська Національна Кольонія, Харбін, Новоторговая 9, чим значно причиняться до посилення українського руху на Далекому Сході.

Р. Федорів.

Чоловік: Ну, слава Богу, нарешті ми позбулися всіх довгів!

Жінка: Що ти кажеш! Я дуже рада! Могтимемо робити нові довги!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АНСОНІЯ, КОНН.

З Листопадового Свята на інвалідів.

Дня 8. листопаду українська громада в Ансонії обходила свято української державности. Свято розпочалося в 10 год. рано врочистою Службою Божою, яку відправив о. Ротко. По Службі Божій слідувала панахида на поляглих героях, що зложили свої голови за українську державу. При панахиді співав гарно український місцевий хор. По панахиді о. Ротко згадав за українських інвалідів, що в обороні вітчини втратили очі, руки, ноги й остались калiками на ціле своє життя. На заклик отця пароха приявні зложили на українських інвалідів жертву в сумі $23.50.

В 3 год. пополудні відбувся святочний концерт у Либерті Гол. Хоч не було доброї погоди, бо падав дощ, проте галя була виповнена. Всі прийшли на концерт, щоб віддати честь українським борцям.

Вступне слово виголосив о. Ротко. Короткою, але річевою мовою він впровадив приявних громадян у святочний настрій. Наступною точкою був виступ Українського Хору під управою професора Р. Гвоздевича. Хор виступив в українських строях і відспівав низку українських пісень, скомпонованих нашими композиторами, Гайворонським і Кошицем. Всі пісні були відспівані дуже добре, за що публика нагородила їх рясними оплесками. Скрипкове сольо відограв Володимир Гвоздевич, а на піяні Елсі Гвоздевич. Сольо співала Естер Глива. Соля випали дуже гарно. Були теж деклямації, що теж випали бездоганно. Деклямували дві молоденькі школярки: Меріон і її сестра Беті Алиськевич. Гарно деклямувала також Анна Гвоздевич.

Святочну промову виголосив Олександер Мерещак. Він представив присутнім те, що діялося на українських землях 18 літ тому. Там велася тоді тяжка боротьба з ворогами, люди терпіли холод і голод, а також гинули від куль, а того всього ми тут в Америці не відчували. Також українська армія терпіла великі недостатки, а проте в голоді і холоді вона боролася довгі місяці, щоб охоронити рідні землі перед ворогами. Бесідник закликав, щоб ми всі святкували торжественно Листопадове Свято, бо це свято є оватом воскресення української державности.

По концерті о. Ротко подякував усім учасникам програми й просив приявних, щоб зложили жертви на інвалідів. Жертвували такі особи: А. Зборівська $3; по $2: о. О. Ротко, о. С. Баландюк з Гартфорд, Н. Тута і Укр. Церковний Хор; по $1: М. Кривків, Т. Захаревич, В. Шуран, О. Мерещак, Й. Глива, В. Вавро, П. Шуманський, А. Концевич, С. Шуран, А. Лесняк, Е. Шуманецький, І. Шуран, Д. Ґеряк, Г. Патинок, Н. Карплюк, Й. Ванчак, В. Калина, Д. Димарецький, Н. Мирон, А. Дутко, І. Радзіх, Д. Ковтко, Р. Гвоздевич, Я. Короташ, П. Бреля, О. Патуляк, Т. Кулявець, С. Підберезняк; по 50 ц.: Д. Сидоряк, Г. Рубас і Й. Брухівська; дрібними датками $5.65. Разом $46.15. З панахиди $23.50. Ціла сума $69.65. Цю суму переслано через Обеднання на призначену ціль.

Іван Шуран.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

МІЛВИЛ, Н. ДЖ.

З хрестин на добродійні цілі.

В місцевого українського громадяниина Василя Горина відбулися хрестини, на які явилося поважне число гостей. Серед веселої забави, пожелавши родичам і новородженому синові всього найкращого, приявні гості не забули також про рідний край. На поклик Г. Замойського гості зложили на руки П. Глосніцької $13.50. Зложили по $1: В. Горин, І. Витязь, Параня Глосніцька, Г. Замойський, М. Бернацький, Д. Гнатюк, В. Матолич, М. Мазовський; по 50 ц.: М. Мазовська, М. Олійник, І. Панчишин, М. Козак, М. Тимків, У. Худович, Чарлз Вортс; по 25 ц.: М. Панас, В. Купер, А. Антонічок, С. Патен, І. Темус, М. Верства; дрібними 50 ц. Разом $13.50.

Гість.

ГВАЙСТОН, Л. АЙ.

На „Жіночу Долю”.

Члениці Союзу Українок від. 43 ухвалили на своїх зборах уділити з каси $5 та призначити ту квоту, замісць вінка на могилу пок. А. Рибакової, на „Жіночу Долю”. Жертву переслано через Обеднання.

Марія Бринь.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На Народній Дім.

В день іменин гром. М. Вовчука його жінка Катерина та сини Павло й Микола зробили йому несподіванку, приготовивши гарний обід, на який запросили своїх приятелів та знайомих. При тій нагоді не забуто також і за Рідний Край та зібрано $12 на докінчення Народнього Дому в селі Кійданцях. Збіркою занялись К. Марищук і В. Дубас. Жертвували по $2: М. Вовчук і І. Дацьковський, а по $1: К. Марищук, В. Дубас, З. Літвінський, М. Дубас, С. Дубей, С. Зелінський, М. Ярема й І. Голубович. Гроші переслано через Обеднання.

К. Марищак.

ПЛІСНЕСЬКО

(Маловідоме городище з княжих часів.)

Брак історично-краєзнавчої літератури в нас— це одна з причин слабого розвитку нашого мандрівництва, а тим і пізнання рідного краю та багатьох історичних памяток нашого минулого.

Трапляються випадки, що наші прогульковці переходили нераз попри наші цінні історичні місцевості та памятки і хоча оглядали їх, не здавали собі справи з того, що саме оглядають і яка історична минувшість та вартість огляданого. Причина того не в чому іншому, а в браку відповідних друкованих провідників. Правда, такі провідники, навіть дуже численні включно до моноґрафій окремих місцевостей, існують, але не нам і не в нашій мові видані, отже про їхню вартість для нас не приходиться й говорити.

Оці завваги насуваються, коли приходиться писати про це так мало відоме в нас городище з княжих часів, а саме Плісненсько біля Золочева.

Княжа доба залишила в нас, зокрема в Золочівщині, багато памяток, бо саме північною та західною частиною Золочівщини переходила границя Галицької й Волинської волости. Багато сьогодня забутих місцевосей це колишні граничні городи-кріпости. Згадати би з них Гологори, Буськ, Олесько. Таким же городом було й Плісневсько, що мае своє особливе значіння зогляду на згадку про нього в архитворі нашої старої української літератури, а саме в „Слові о полку Ігоря”.

Невідомий автор цієї лицарської поеми, описуючи саме похід Ігоря Святославича, квязя Новгороду Сіверського, на половців 1185 року, розказуе віщий сон, що снився братаничеві Ігоря, великому київському князеві Святославові. Опис цього сну закінчуе автор словами: „всю нощь съ вечера бусови врани възграяху оу Плѣсньска на болони, бѣша дебрь Кисаню и не сошлю къ синему морю”.

За численними науковими розслідами звучить це в перекладі В. Щурата*) на сучасну українську мову так: „всю ніч з вечора бісові ворони грали під Плісеньском на болоні, були в дебрі Кисані і неслися до синього моря”.

Оця згадка про Плісеньско в „Слові” є найранша, бо з 1187 року (час написання поеми), крім того згадуеться про нього, як про пограничний город, при кінці XII століття, потім в 30 роках XIII століття в Іпатському Літописі, як про державу бояр Арбузовичів**). Недалекий Гарбузів може бути залишком по тих його власних Арбузовичах. Відоме було Плісеньско зі славних медів та вин та зруйнували його татари в половині XIII століття.

Зацікавлення Плісеньском, як історичною та археольоґічною особливістю, виявилося вже з початком XIX століття саме тому, що згадуеться про нього в „Слові”. Перші досліди на місці останків старинного Плісеньска переводив василіянин о. Г. Компаневич у 1810 році. Він розкопав три могили, що в тому часі ще густо видніли між трьома рядами валів, і знайшов у них людські кістяки, залізні цвяхи й скло.

Фахові й докладніші розкопи близько 20 могил на Плісеньску перевів у 1879 і 1882 рр. проф. Земенцький і вони дали деякі предмети старо-української культури з часів свіжо твореної української держави. Розкопи сусідніх могил, а саме в селах Чехи та Висоцько переводили пізніше також проф. І. Шараневич (автор „Історії Гал. Вол. Руси”) та проф. М. Грушевський.

Топоґрафією і топоґрафічними назвами, що їх знаходомо в „Слові”, себто „деброю Кисаню” і „оболонням” зацікавився науковий світ головно в особах згаданого Шараневича, Заклинського й Щурата. В пошукуванні дебри Кисані натраплено на всякі трудноці, головно тому, що народ не знае сьогодні назви Кисань, лиш Кисарки, або Кицарки. Треба припускати, що ці Кисарки це віками змінене слово Кисань. Самуж пропасть, що знаходиться при битому шляху Золочів-Броди в сусідстві монастиря оо. василіян, народ так і далі зве деброю.

Щодо оболоння, на якому „грали-крякали ворони”, то їх в околиці Плісеньска кілька. Автор „Слова” міг мати на думці рівнину, що знаходиться між сьогоднішніми недалекими Підгірцями (відомими з ренесансового польського замку з 17 століття) і Заґірцями, яку народ називае оболонням. Села Підгорець в 12 століттю ще не було, отже між Плісеньском і тим оболонням був безпосередній звазок. Та є ще і друга рівнина, що тягнеться на північ від Плісеньска між селами Чехи й Висоцько і в ній треба мабуть добачувати старе, згадуване в „Слові” оболоння. Промовляє за цим сильно одно явище, що його може кожний заобсервувати. Саме, коли осінною порою переходити полями між Заболотцями, Чехами й Кутами, можна бачити картину, що наповняе людину враженням чогось несамовитого—жахливого, а саме незчисленні хмари ворон, що клубляться збитою масою на полях і зловіщо крячуть.

На отакий вид від разу нагадуеться „Слово“:

„Всю ніч з вечора до рана,
билис бісові ворони,
Грали, крякали без впину,
під Плісеньском на болони”.

Положення Плісеньска незвичайно гарне. Це один з найкращих закутків цілого Поділля. Високі, потрійні вали, що біжать рівнобіжно з заходу на схід, видні частинно вже здалека по лівій стороні гостинця, коли їхати з Золочева до Бродів. На найвищому горбку валів, що зветься „Шоломь, видніе великий дубовий хрест, і коли станете біля нього, то зір лине далеко широко в простори. Довкола великі густі ліси, в долі, в дебрі потік, що журчить казку про давню, славну бувальщину, а над його берегами малі селянські хатки. Побіч, на тлі зелені біліють забудування й церква оо. василіян, які радо розказують історію і монастиря і давнього города.

*) Д-р В. Щурат: „Вид Плісеньска в „Слові о Полку Ігоревѣ”, Львів 1919.

**) М. Грушевський: „Історія України”, т. II, ст. 611.

ЗВУКОВА ФІЛЬМА „НАТАЛКА ПОЛТАВКА".

Пів року тому заснувалася в Ню Йорку українська фільмова корпорація під назвою „Avramenko Film Production, Inc.", та виготовила вже першу українську звукову фільму. „Наталку Полтавку" вибрано на цю фільму з пієтизму для основника нового українського театру, задля її популярности серед нашого народу та задля її простенької краси. Одначе комедіо-оперету Котляревського значно перероблено.

Ось так у сценічній „Наталці Полтавці" виступає всього шість осіб-акторів. У фільмі грає окремі ролі 15 осіб, а крім того виступає коло сотня інших осіб чи то в малих характеристичних знимках чи як статисти (гості, нарід, товпа і т. д.) — чи як хлопці і дівчата у танцях.

В комедіо-опереті Котляревського є всього 15 музичних точок (соль, дуетів, терцетів, квартетів і секстетів). У звуковій фільмі є їх вище 40. Сталося це в той спосіб, що добавлено ще цілу низку соль, дуетів, терцетів та хорів, черпаючи з найкращих народніх пісень чи композицій Лисенка, Заремби і т. д. Ввесь той музичний матеріял — старий та добавлений — обробив та зорхестрував по мистецьки проф. Константин Шведів, бувший дійсний професор Імператорської Консерваторії, а опісля диригент опери в Москві. У 1926-тім році проф. Шведів був дириґентом українських опер („Запорожець", „Катерина", „Ноктурн" Лисенка і т. д.), ставлених під управою пані Марії Машир в Ню Йорку. Крім того проф. Шведів скомпонував для цеї фільми увертюру „Схід сонця на Вкраїні". Знавці свої і чужі — висловлюються з найвищим признанням для музики проф. Шведова до цеї фільми.

Фабула комедіо-оперети дуже проста та нескладна. Тому її розвинено. Отже додано події, про які лиш згадано у творі Ковляревського — а саме як Петро кохається щасливо з Наталкою і як батько Наталки, пяниця Терпило, проганяє Петра з дому. Виведено також на фільму село, жнива тощо. Показано життя Петра на заробітках, любов панночки Марійки (додана особа) до нього і т. д. Впроваджено комічні сцени з канцелярії Возного. Введено комічну фігуру паламаря. Додано весільні сцени, танці, товпу народу і т. д. В тім виді вистава тревае дві години.

Щоби запевнити мистецьке виконання фільми, заанґажовано самі добірні сили. Наталку грає пані Талія Сабанієва, сопран, б. оперна співачка столичних театрів у Москві і Петрограді та співачка Метрополитен Опери в Ню Йорку. Ролю Петра обняв п. Дмитро Кріона, тенор, оперовий артист. Пп. Сабанієва і Уріона як кримські греки знають з малку українську мову і пісню. Матір Терпилиху грає пані Олена Діброва (родом з Волині), контральто, б. артистка Метрополитен Опери. Виборним є славний оперовий бас п. Михайло Швець (Полтавець), а Возним є п. Матвій Водяний, звісний комік (подолянин). Ролю Миколи обняв п. Теодор Свистун (барітон, родом з Галичини), а панночки Марійки п-на Лідія Бодруґ (сопран, канадійська українка). І поменші ролі старанно обсаджено. Хори та орхестру зложено з самих оперних сил. Одним словом — доложено всіх заходів, щоби фільма вийшла бездоганно з драматичного чи з музичного боку.

І режисерію фільми обсаджено найкращими, широкозвісними фахівцями. П. Лев Булгаків, б. режисер славного Художественного Театру в Москві і Америці та багатьох звісних фільм, зготовлених у Голивуді, вигладжував гру з драматичного боку, а д-р Едґар Улмер, віденець, б. кількалітній перший асистент славного на ввесь світ Макса Райнгардта, обняв режисерію знимок. Позатим заанґажовано около 20 фахових технічних сил.

Для знимок збудовано ціле провізоричне українське село на фармі коло Трентону, зі стріхами, церквою, вітраком, коршмою, колодязю з журавлем і т. д. Доложено всіх зусиль, щоби створити ілюзію українського життя і ту ціль осягнено. Позатим танці, хори, гуртові сцени, прекрасні костюми, вся сільська обстанова докончують решти. В ефекті фільма дише атмосферою рідного краю.

Коли додати, що картини виконано незвичайно удачно та чисто з технічного боку — то фільма, як цілість, є дійсним здобутком для українського мистецтва. Вона лиш принесе честь українському імені.

Дня 25 грудня ц. р., себто на американське Різдво, відбудеться перша вистава цеї фільми, получена зі святочною Академією в честь Івана Котляревського, а то в театрі „Венеція" в Ню Йорку. Наступного дня (26. грудня) ця святочна вистава буде повторена в тімже театрі. Опісля підуть такі самі вистави по всіх головних українських центрах в Америці і Канаді.
(огол.)

Славний черевомовець Фреґолі сидить у пиварні, а біля нього його пес. Нараз чути голос:

— Ай, пане, ви притиснули мені мій хвіст! Прошу посунутися!

Здивований міщух, що сидів біля пса, питається:

— Що то? цей пес говорить?!

— Так,—відповідає Фреґолі.

А пес додає: — Говорю тоді, як мені сподобається!

Міщухові сподобався пес, він рад би купити його собі. Дає сто талярів. Фреґолі хоче пятьсот. Згодилися за триста талярів.

Міщанин узяв пса на ремінь, нараз чує голос:

— Зате, що ти вициганив мене, не буду вже більше говорити!

ОХОРОНА ПЕРЕД ХВОРОБОЮ КОРУ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Недуга кору значно поважніша й небезпечніша, ніж більшість матерей думає. У місті Ню Йорку вона спричиняє більше випадків смерти серед дітей, ніж усі інші дитячі хвороби разом. Медична наука ще не винайшла щеплення кору для повної охорони, але вже маємо певний спосіб для охорони перед небезпекою недуги. Є це звичайне застрикування малої скількости крови з батька або матери дитини.

Коли діти, котрим грозить занедужання на кір, дістануть таке застрикування кровю своїх родичів, то вони будуть або цілковито збережені від недуги, або дістануть малі атаки, вслід за чим приходять добрі наслідки. Діти безпечно видужують та переживають увесь свій вік зі звичайною охороною нащепленого кору, що принесли їм атаки недуги.

Кожна мати повинна це знати про кір. Недуга найскорше чіпається перед періодом появи висипки, підчас пчихання, коли кір є дуже схожий зі звичайною простудою. Коли ваша дитина бавилася з дітьми, котрі мають перші ознаки недуги кору, негайно вдайтесь до свого лікаря та вияснiть йому цілу справу, якщо в тамтих дітей розвинулась та хвороба. Безсумнівно ваш лікар порадить зробити застрикування кровю дорослої людини.

Одначе цей спосіб лікування мусить прийти після перших признак, а перед розвитком недуги у дитини. Коли недуга розвинулась несподівано, або через неувагу, тоді, очевидно, найкраще оставити хворого під сталим та досвідченим лікарським доглядом. Лікаря треба кликати так скоро, як тільки можливо, а особливо це дуже важне, коли діти ще в дуже молодім віці.

Небезпечний звичай, який приняли деякі матері, а саме ставлення здорових дітей поруч хворих на кір, мовляв, „щоб усі одночасно перебули ту недугу", ступнево зникає, бо родичі чимраз більше освідомлюються про береження здоровля — свого власного та своїх дітей. Згодом крепкі та старші діти можуть видержати атаку кору, коли молодші та слабші можуть дістати запалення легенів, що часто приносить смерть у випадках недуги кору.

Не забувайте, що кір це небезпечна недуга, котру треба вчасно лікувати, щоб не було безпотрібної втрати та жалю.

ФЛІС.

Протекція.

— Гелов! Тут у мене є панна Бручко, що шукає посади та покликується на вас. Чи вона працювала один місяць у вас?

— Ні.

— А як довго?

— Один місяць.

— Тож у чому річ?

— Одначе вона не працювала!

Учитель: Як називаємо такого, що краде?

Ученик (мовчить).

Учитель: Подумай! Коли, наприклад, я вложу тобі руку до кишені та вийму з неї цента, чим я тоді буду?

Ученик: Чародієм!

Добра рада.

— Памятай, що коли хтось схотів би дати тобі девятсять девять долярів, або позичити сто, то краще позич сто. Шкода й того одного доляра!

У переділ для некурців сидять два подорожні. Один із них держить у зубах цигаро, яке ввесь час ссе. Другий дивиться на це щораз більше схвильований, вкінці каже:

— Я дуже вас перепрошую, та тут переділ для некурців. Прошу зараз сховати цигаро!

— Алеж я не курю, держу лише його в зубах!

— Та так, одначе я не можу дивитися на це! Це для мене страшні муки!

— Чомуж?

— Бо я сам пристрасний курець.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

EDUCATOR DECLARES UKRAINE GAINS IN FIGHT FOR LIBERTY.

By John Mihal.

A discussion of the vexing problems of central Europe formed the major part of a lecture delivered by Professor O. H. Bochkowsky last night before an audience of several hundred Ukrainians in the Ukrainian National hall, 2253 W. 14th st.

Professor Bochkowsky, a teacher of sociology and economics at the Ukrainian Agricultural college in Podebrady, Czechoslovakia, is en toute home after a two-month lecture tour throughth Canada and the United States.

"In the last 20 years a strong movement for a complete national independence has been gaining force in the Ukraine," said the educator. "We believe that any major political change in Europe will bring about a revision of the Ukrainian problem which will result in making Ukraine a free and sovereign nation.

Would Make Use of War.

"We do not wish for war but if it comes against our wish we will make use of the opportunity to realize our ideal of national independence.

"We believe that an independent Ukraine will contribute materially towards consolidation of conditions in Europe because ours will be a democratic state similar to that of Czechoslovakia which is a shining example of democracy in central Europe.

"The school of adversity through which the Ukraine passed after the World war deepened its national consciousness and unified all its factions towards the ultimate goal of national freedom. It is today better prepared for this struggle than it was 20 years ago."

Praise for Czechoslovakia.

Interviewed on conditions in Czechoslovakia, where he has lived for the last 15 years, and on conditions in Europe generally, Professor Bochkowsky said:

"Czechoslovakia proved to be the best governed and most stabilized of all nations created after the World war. This is due in large measure to the fact that its leaders have pursued a policy of practical democracy. It is also due to the high cultural plane of its people.

"The only danger for the Czechoslovak republic lies in the restlessness of her neighbors who surround her on all sides.

"However, I believe that Europe will overcome its present crisis without recourse to war and that it will gradually return to the path of true democracy, which is the best guarantee of peaceful, cultural and economic growth of all its nations."

("Cleveland News," November 12, 1936).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З весільної забави на інвалідів.

З нагоди весільної забави, що її справляла пані Середюк, голова товариства „Жіноча Поміч" свойй донечці дня 1-го листопаду, членкиї згаданого товариства перейшлися поміж приявних гостей і перевели збірку на українських інвалідів. Жертвували: молода пара $1.50; по $1: пані Середюк, Стасюк, Йосик, Кіт. Решта дрібними датками. Збіркою занялися пані Либа і Кізима.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(60)

По довших спробах маленька Нкіма змусила Оранда трактувати її серіозно. Він побачив, що мале сотворіння чимсь дуже стурбоване й хоче йому щось розказати. Увага Оранда врадувала Нкіму і вона почала віддалятися в сторону того дерева, на якому схоплено Тарзана, заохочуючи руками Оранда, щоб він ішов за нею.

Пришовши під згадане дерево, Нкіма вказала на шматки леопардової кожі, що валялися на землі. Після цього вона почала кидатися, підскакувати, розмахувати своїми кінчинами стараючися задемонструвати боротьбу, що її зводив Тарзан з напасниками. Орандові вкінці відчинились очі і він зрозумів: Тарзана зловили люди-леопарди.

В тому часі по широких просторах африканських нетрів гуділи барабани. Це був своєрідний телеграф дикунів, який з місця на місце сигналізував ріжного роду новини, що зайшли в нетрах, та передавав до замку. Тепер ці бубни сповіщали, що могутній білий велитень зловлений людьми-леопардами і знаходиться на шляху до замку.

Жорстокий жрець Люлімі, почувши цю новину, радісно усміхнувся. Закликавши одного зі сторожі, він приказав покликати до себе білу дівчину Калі Бвану. Коли дівчина ввійшла, він до неї промовив: „Нині ти станеш великою жрекинею й виконаєш церемонію жертви. Нині ми всі будемо бенкетувати мясом білих полонених".